

Bruisende toeristentrekker

De geschiedenis van de HK22

Agatha van Deventer

Vittepraetje

Kwartaalblad van de historische vereniging HERDEREWICH

inhoud

Van de redactie (Ed van der Heijden) 2
Een nieuwe voorzitter (Susan Wijngaard)..... 3
Prikbord 4
Agenda..... 5
Slaperig dood stadje wordt bruisende
toeristentrekker (Jan Ruijne) 6
Afscheid en welkom (Anita Raaphorst) 10
De geschiedenis van de botter HK 22 (Robert Oosterhof) .. 13
Agatha van Deventer (Anita Raaphorst en Lamberthe de Jong). 16
Einde voor Harderwijk Reeks (Jan Ruijne) 19
Postcodes werden aanzet tot een
zelfbewust Hierden (Govert van der Boom). 21

Van de redactie

tekst Ed van der Heijden

De tijd gaat snel, want als u dit nieuwe Vittepraetje in handen neemt, is het al weer december. Misschien moet u nog Sinterklaas vieren of heeft u de kerstboom al staan. Met al die regen van tegenwoordig kun je maar beter binnen zitten en wat lezen. De redactie heeft daarom weer een gevarieerd Vittepraetje voor u samengesteld.

De middenstand in de Harderwijkse binnenstad is het beschrijven waard. Jan Ruijne heeft naar aanleiding van het boek, dat Harry Schipper over dat onderwerp schreef, een artikel geschreven. Nu Matty Moggré afscheid heeft genomen als voorzitter van onze vereniging, is het goed om met haar terug te kijken en met de nieuwe voorzitter, Susan Wijngaard, vooruit te kijken. Anita Raaphorst heeft beiden geïnterviewd. In het vorige Vittepraetje stond een verhaal over de HK22. Over de geschiedenis van die botter is veel meer te vertellen. Robert Oosterhof doet daarvan verslag. Weet u wie Agatha van Deventer is? Zij is één van de schilders van de decoraties in de Grote Kerk. Anita Raaphorst heeft zich in haar verdiept en alles wat over haar bekend is opgeschreven. Er zijn natuurlijk in de loop der jaren meerdere boeken geschreven over speciale aspecten van de geschiedenis van Harderwijk. Veel boeken waren opgenomen in de Harderwijk Reeks. Hoe de boekenreeks is ontstaan en waarom hij nu na 25 jaar stopt, heeft Jan Ruijne gevraagd aan de mannen die zich al die jaren met deze reeks hebben beziggehouden: Liek Mulder en Ronald Zuidgeest. Govert van der Boom heeft een artikel geschreven over de commotie die in Hierden ontstond toen de postcodes werden ingevoerd. Uiteraard ziet u het eerste voorwoord van onze nieuwe voorzitter en een dankwoord van de ex-voorzitter. Op het Prikbord vindt u zaken, die het lezen waard zijn. In de agenda voor de komende maanden staan verschillende activiteiten. Noteer ze in uw agenda!

De redactie wenst u veel leesplezier en wij zijn benieuwd naar uw reactie. Wij wensen u een prettige decembermaand, fijne kerstdagen, een gezellige jaarwisseling en een goed en gezond 2024.

BESTUUR:
Voorzitter:
Susan Wijngaard
Secretaris:
John Wetzels
secretaris@herderewich.nl
tel: 0341-426847
Penningmeester/ledenadministratie:
Gerrit Visscher
ledenadministratie@herderewich.nl
Leden:
Willem van Sonnen (Vischpoort)
Sophie van Steenderen
Anita Raaphorst
Roeland Geertzen

REDACTIE:
redactie@herderewich.nl
Hoofredacteur:
Ed van der Heijden
Eindredacteur:
John Wetzels
Redactieleden:
Anita Raaphorst, Jan Ruijne,
Lex Schuijl

VERSPREIDINGSTEAM:
Wim Buitenhuis
jowi34@solcon.nl
tel: 0341-412735
Ben Companjen

WERKGROEPEN:
Archeologie:
John ten Pierick
Commissie Straatnaamgeving:
Govert van der Boom
Commissie Ruimtelijke Kwaliteit:
Désirée van Liempt
Genealogie:
Renate Uittien-Jacobs
Kroniek van Harderwijk:
Anita Raaphorst
Hierden:
Evert Jacobs
Behoud Erfgoed:
Matty Moggré
Coördinator vrijwilligers Vischpoort:
Agnes Burema
Webmaster:
Otto Büttner
webmaster@herderewich.nl

BIBLIOTHEEK,
HISTORISCH KENNISCENTRUM:
Leen Karssen
bibliotheek@herderewich.nl

BEZOEK- EN POSTADRES:
Vischpoort, Schapenhoek 9,
3841 BM Harderwijk
Huismeesters Vischpoort:
Willem van Sonnen tel: 06-44050339
Jeroen Visser
huismeester@herderewich.nl
Leden en niet-leden kunnen van de
Vischpoort gebruik maken voor het vieren
van een feestje o.i.d. Informatie bij de
huismeester.

CONTACT
Voor informatie: www.herderewich.nl
IBAN: NL93 INGB 0003 0361 92

Sluiting aanleveren kopij voor het
volgende Vittepraetje is op 28 januari 2024

OPMAAK, DRUK
gewoonton
www.gewoonton.nl

Niets uit deze uitgave mag zonder toestemming
van de redactie worden overgenomen voor com-
merciële doeleinden of ten behoeve van andere
publicaties. De redactie behoudt zich het recht
voor, in overleg met de schrijver, een artikel in te
korten. Overname van een artikel is alleen mogelijk
na toestemming van de auteur en de redactie.
Het redactiestatuut is -voor hen die daar behoefte
aan hebben- op te vragen bij het secretariaat.

AFBEELDING OP HET VOORBLAD
Susan Wijngaard en Matty Moggré,
de voorzitter en ex-voorzitter van
Herderewich (foto: Anita Raaphorst)

tekst Susan Wijngaard

Een nieuwe voorzitter

Het is een grote eer om als nieuwe voorzitter mijn eerste voorwoord te mogen schrijven in dit decembernummer van het Vittepraetje. Tijdens de ledenvergadering op 19 september heeft Matty Moggré het stokje, met toestemming van de vergadering, aan mij overgedragen en met veel enthousiasme ben ik van start gegaan in deze nieuwe rol. Allereerst wil ik mijn dank uitspreken aan

Matty, die deze vereniging zo goed heeft geleid in de afgelopen 9 jaar, en ik ben blij met haar toezegging om mij en de vereniging ook in de toekomst bij te blijven staan met al haar kennis en kunde.

Een aantal van jullie heb ik al een beetje leren kennen tijdens de ledenvergadering of bij andere activiteiten die op de agenda van Herderewich stonden. Zoals bij de mooie lezing van Dolly Verhoeven over de boekenserie “Verhaal van Gelderland” of bij het drukbezochte optreden van o.a. Micha in de Vischpoort tijdens de Popronde. Uit de gesprekken die ik heb gevoerd met diverse mensen komt altijd weer de passie voor het rijke verleden van Harderwijk naar boven. Graag wil ik met jullie in gesprek hoe we dit verleden nog beter kunnen bewaken, beschermen, uitdragen en overdragen naar de volgende generaties. In dit blad vinden jullie een interview met Matty en mij waar ik hier verder op in ga.

Als ik nu, begin november, naar buiten kijk zie ik de blaadjes aan de bomen verkleuren en is het ‘s avonds alweer vroeg donker. Het toerisme in de stad is afgenomen en hoe fijn is het dan om een avondwandeling te maken door de oude binnenstad met de sfeervol uitgelichte monumenten. Mocht je me tegenkomen in de stad, spreek me dan gerust aan voor een kennismaking of een praatje.

Dit is het laatste Vittepraetje van dit jaar, dat weer vol staat met boeiende verhalen en terugblikken naar het verleden. Hierbij wens ik iedereen veel leesplezier en een hele fijne decembermaand.

Wij verwelkomen nieuwe leden

Ook het afgelopen kwartaal hebben we weer nieuwe leden en gezinsleden mogen verwelkomen. De heren G.K. Wessels, R.W. Scholte en W. Rietveld hebben zich opgegeven als lid voor onze vereniging. Mevrouw T. Driessen en de heren J. Vrijhof en P. van der Wal zijn nieuwe gezinsleden. Alle nieuwe leden zijn woonachtig in Harderwijk.

Dank, dank

Het was voor mij de laatste keer dat ik zou optreden als voorzitter. Ik dacht er niet teveel over na. Het zou sowieso een leuke avond worden met een historisch café en een boeiende lezing. Het is altijd mijn streven geweest om de ledenvergadering meer interactief te organiseren. Een moment creëren waarop je met elkaar in contact kunt komen en elkaar kunt stimuleren. Ik vind dat een belangrijk aspect van de vereniging. En waar kan dat beter dan aan een maaltijd. Vervolgens zou Dolly Verhoeven haar verhaal vertellen, ik kende haar en wist dat ze een toegankelijke manier van vertellen heeft.

En dan na de pauze nog even snel de zakelijke thema’s: vaststellen jaarrekening, etc. En toen waren daar ineens die hartelijke afscheidswaarden, zelfs een staande ovatie, een gedicht, bloemen en kadootjes. Te gek! Dank jullie wel daarvoor!!

Bedenk echter... een vereniging maak je samen. Samen hebben we Herderewich gemaakt tot wat het nu is. Zonder enthousiaste leden geen vereniging! Ook zonder een bestuur gaat dat niet lukken. Ieder op zijn plek en met zijn mogelijkheden. Zo staan we samen sterk! Dat blijft ook zo onder leiding van een nieuw gezicht: Susan Wijngaard. Ook zij kan het niet alleen. Met elkaar houden we de belangstelling voor de historie levend. Ik vond in een historisch boekje dat ik kreeg nog een kort gedicht:

*Er is een tijd van komen
En ook een tijd van gaan
Na jaren lang vooraan
Bij Herderewich gestaan
Op het afscheid in het heden
Volgt hier een blik in het verleden.*

Nogmaals: dank voor alle steun en vertrouwen! Matty

prikbord

EEN PRACHTIGE AFBEELDING VAN DE VISCHPOORT OP EEN WENSBAL

Stichting Durf te Dromen Harderwijk introduceert de Wensbal: een collectorsitem voor in je kerstboom, waarmee je een droom laat uitkomen. De eerste editie van de Wensbal wordt gekenmerkt door een ontwerp van de Vischpoort. De verkoop van deze Wensbal is de eerste in een beoogde jaarlijks terugkerende reeks met Harderwijkse blikvangers verwerkt in het ontwerp en gemaakt door Harderwijkse kunstenaars. Een nieuwe traditie is geboren. Een mooi cadeau om te geven aan een dierbare of gewoon voor jezelf.

Met de aankoop van één of meerdere wensballen steun je het goede doel: stichting Durf te Dromen Harderwijk. De Wensbal wordt geleverd in een geschenkverpakking met een QR-code. Door deze code te scannen, krijg je toegang tot een online-pagina waar dromen gedeeld kunnen worden met stichting Durf te Dromen Harderwijk. De opbrengst van de verkoop van wensballen wordt gebruikt om een selectie van dromen uit de 'dromendatabase' te verwezenlijken. Kijk op www.durftedromenharderwijk.nl voor meer informatie.

BERICHT VAN DE PENNINGMEESTER

Tijdens de jaarvergadering stond op de agenda het voorleggen en goedkeuren van de begroting van de ontvangsten en uitgaven van de vereniging voor het jaar 2024. Door de consternatie ontstaan door een haperende computer en de spanning van de naderende voorzitterswisseling werd dit abusievelijk overgeslagen. De begroting kunt u terugvinden op onze website en als u een vergelijking maakt met resultaten van de voorgaande jaren, die daar ook gepubliceerd zijn, komt u waarschijnlijk tot de conclusie dat er geen bijzondere uitgaven of inkomsten worden verwacht. Mocht u toch vragen of opmerkingen hebben, dan verzoek ik u die aan mij of de secretaris te mailen en zal ik, indien u een vraag stelt, deze z.s.m. beantwoorden. De begroting is te vinden op www.herderewich.nl/herderewich_anbi.html
Gerit Visscher (penningmeester)

DE HISTORIE VAN HARDERWIJK IN BEELD

Nog een leuke tip voor de december cadeaumaand is het boek van Harderwijk. Prijs **13,95 euro**. Voor leden: **15% korting** op bestellingen tot 31 december. Bestellen kan via email: info@herderewich.nl

Werkgroep 'Behoud Erfgoed' en de omgevingswet

De laatste jaren hebben nogal wat gebeurtenissen rondom het erfgoed in de binnenstad de aandacht gevraagd van het bestuur. Het probleem van het te groot geworden restaurant bij de Vischpoort is daar een voorbeeld van, maar ook de verrommeling van de boulevard langs de stadsmuur, de schutting rondom restaurant Basiliek op de Vischmarkt, de verrommeling van de Smeepoort, de Kleine Marktstraat... en zo nog wat zaken. Ook

de binnenstadsvisie is besproken. Het bestuur is daarbij ondersteund door Jan Albert Kram en inmiddels maakt Jeroen Visser zich ook sterk voor het behoud van het erfgoed in onze stad. Met Susan Wijngaard, John Wetzels en Matty Moggré vormen zij nu de werkgroep 'Behoud Erfgoed'. Onze vertegenwoordiger in de commissie ruimtelijke kwaliteit (tot 1-1-2024) Desirée van Liempt praat soms mee. Deze werkgroep gaat zich ook bezig-

houden met de omgevingswet. Per 1-1-2024 wordt deze wet van kracht. Een nieuwe wet, die ook voor historische verenigingen van belang kan zijn. Het gaat daarbij om het brede erfgoed dat Harderwijk en vooral ook Hierden rijk is.

We nodigen iedereen uit om mee te denken. Kijk eens rond in je eigen buurt. Is er erfgoed dat aandacht verdient? Laat het weten of /en praat mee in de werkgroep.

agenda

Dinsdag 12 december

Gelderse Academie: Catharinakapel, Klooster 1. Lezing 'Lang leve de opera!' door drs. Wouter Molendijk, over de opera's Don Carlos van Giuseppe Verdi en Tosca van Giacomo Puccini. Inloop: 19.30 uur, aanvang 20.00 uur. Toegang gratis, aanmelden op www.gelderseacademie.nl.

Donderdag 14 december 2023 t/m zondag 14 januari 2024

Stadsmuseum Harderwijk: Kassie Kijken, tentoonstelling van mechanische 'kijkkasten', samengesteld door Godelieve Vrijhof. Zie toelichting.

Woensdag 17 januari 2024

Gelderse Academie: Catharinakapel, Klooster 1. Studium Generale: Tromgeroffel op de Veluwe, 1^e college door prof. dr. Ben Schoenmaker, bijzonder hoogleraar Militaire Geschiedenis Universiteit Leiden en directeur van het Nederlands Instituut voor Militaire Historie. Inloop: 19.30 uur, aanvang 20.00 uur. Toegang gratis, aanmelden op www.gelderseacademie.nl.

Zondag 17 december t/m zaterdag 30 december

Evenement "Kleur de Hanze" op de Vischpoort. Zie toelichting.

Woensdag 27 december t/m zaterdag 30 december

Historisch Havenkwartier: Oudjaar Winterspektakel. Er is van alles te beleven rond de Molen, het Bottermuseum en de historische Smederij. Houd de agenda in de gaten!

RECTIFICATIE

In het vorige Vittepraetje staat op pagina 2 onderaan bij 'Afbeelding op het voorblad' een volledig fout onderschrift. Onze welgemeende excuses daarvoor. Er had moeten staan: 'Op de foto de gerestaureerde botter HK22 met links Dennis van Oeveren, voorzitter van de botterstichting en rechts Peter Blokhuis, voorzitter van de Vrienden van het Bottermuseum' (foto: Bram van de Biezen).

Kassie kijken

Godelieve Vrijhof is een ware 'homo ludens', een spelende mens. Haar creativiteit en fantasie zijn ongebreideld en wat haar hoofd bedenkt, kunnen haar handen maken. Godelieve toont in het Stadsmuseum Harderwijk haar mechanische 'kijkkasten', samengesteld uit oud speelgoed en allerlei andere materialen.

Dit jaar houdt de Gelderse Academie weer een Studium Generale: Tromgeroffel op de Veluwe, 3 colleges over de invloed van militairen op de Veluwe. Het 1^e college is op 17 januari 2024. De info over de colleges in februari en maart 2024 is nog niet compleet. Zie tegen die tijd: gelderseacademie.nl

Kleur de Hanze

Bij het evenement "Kleur de Hanze" is er een bijzondere interactie tussen mens en gebouw. In Harderwijk komt er een projectie op de Vischpoort. Je kunt hier aan meedoen door een creatie in te zenden. Dit kan via visithanzesteden.nl/kleurdehanze.

tekst Jan Ruijne

Jan Ruijne is journalist en historicus. Hij maakt deel uit van de redactie van het Vittepraetje

Slaperig doods stadje wordt bruisende toeristentrekker

Nieuw boek over Harderwijker middenstanders in een roerige tijd

‘Ondernemen in de binnenstad’ is de titel van een nieuw boek over de Harderwijker middenstand in de jaren zestig, zeventig en tachtig. Het is de tijd dat Harderwijk transformeert van een wat slaperig stadje, waar weinig gebeurt, tot een toeristische trekpleister van jewelste. De winkeliers en ondernemers in de historische binnenstad spelen daarin een belangrijke rol.

Journalist Harry Schipper schreef er een boek over.

Het is nu haast niet meer voor te stellen maar toen Gijs Numan in 1946 burgemeester van Harderwijk werd, kreeg hij van de Commissaris van de Koningin te horen: ‘Numan, jij krijgt Harderwijk. Een dood stadje. Daar moet jij leven in brengen’.¹ Dat is Numan aardig gelukt, kunnen wij nu wel constateren. Maar Numan deed het natuurlijk niet alleen. Zijn succes is ook het succes van veel hardwerkende, creatieve ondernemers. Zij zagen hun kansen en grepen die.

WEDEROPBOUW

Even terug naar de periode van kort na de oorlog. De visserij was na de Tweede Wereldoorlog op haar retour. Veel indus-

trie was er in 1946 niet. Numan trachtte bedrijven te interesseren voor vestiging in Harderwijk en slaagde daar wonderwel in. Harderwijk lag centraal en het arbeids-ethos van de Veluwenaren stond goed aangeschreven. Bedrijven meldden zich en de industrieterreinen liepen vol, in hoog tempo zelfs.

Voor de binnenstad had dit niet direct grote gevolgen. Drie andere ontwikkelingen hadden dat wél: de komst van het Dolfinarium in 1965 was van meet af aan een toeristische trekpleister van nationale allure. En de ingebruikname van rijksweg A28 in 1967 maakte Harderwijk beter bereikbaar en, de derde factor, het toenemende autobezit bracht een dagtochtje Harderwijk voor velen binnen handbereik.

In eerste instantie gingen de toeristen naar het Dolfinarium, aten een frietje op de verouderde boulevard en keerden dan huiswaarts. Schrijver Harry Schipper schetst hoe de Harderwijkse ondernemers hun creativiteit aanboorden om die toeristen ook de binnenstad in te halen. Dat lukte uiteindelijk heel goed. Maar daarover straks meer.

Even terug naar het boek. Een verhaal over de middenstand tijdens die roerige periode – de jaren zestig, zeventig en tachtig – was er nog niet. Het was een hele klus om die middenstand goed in beeld te brengen. Het betekende heel veel interviews voor de schrijver. Schipper: “Ik had eigen-

Auteur Harry Schipper in het centrum van Harderwijk

lijk de geschiedenis vanaf de jaren vijftig willen vastleggen. Maar er zijn te weinig mensen die over die vroege jaren nog iets kunnen vertellen. Ik heb mij geconcentreerd op de jaren zestig tot en met tachtig. Ik heb veel interviews gedaan en echt, de verhalen buitelden over elkaar heen.”²

WIE ZAT WAAR EN WANNEER?

Het boek is zo opgebouwd dat lezers in één oogopslag zien welke middenstanders er in genoemde periode in een straat gevestigd waren. Ook wordt beschreven welke nering een winkelier dreef. Een dergelijke opbouw kan al snel verzanden in een saaie opsomming. Maar Schipper doorspekt zijn historische overzicht met tal van -vaak sappige- anekdotes. Zoals het verhaal van de slijter en de tabakshandelaar in de Donkerstraat die 's avonds, na een succesvolle proeverij, een wedstrijd bloembakspringen hielden en er een rommeltje van maakten. Om de volgende dag, schuldbewust, de door hen zelf aangerichte troep op te bezemen, terwijl ze ondertussen aan passanten lieten weten dat het toch wel droevig gesteld was met die baldadige jeugd. Naast een overzicht van winkeliers per straat maakt de schrijver ook ruimte voor portretten van markante middenstanders als Frans Poorter, Henk en Jan Scheer, Evert Foppen en Henk van der Veer. Dit waren vaak de mannen die evenementen organiseerden en die een actieve rol speelden in de Winkeliersvereniging Binnenstad.

De slagers van Harderwijk aan het werk tijdens ‘Os aan het spit’. Beert Karssen beent het laatste vlees uit. Zijn collega's kijken toe. Van links naar rechts Peter Schiffmacher, Herman uit de Bosch, Gerrit van den Berg, Wim Karssen en Henk Schiffmacher.

APENPAK

De Harderwijkse middenstanders hielden wel van een geintje. Melkboer Evert ten Hove was één van de gangmakers. Zo kocht hij ooit een apenpak, verschool zich in een donker hoekje in de tuin van apotheker Hendrik Denée en daar wachtte hij op het juiste moment. Langs de tuin liep een steeg waar jongelui op zaterdagavond gebruik van maakten als ze naar de discotheek gingen. En dan, als een duveltje uit een doosje, sprong Evert in zijn apenpak tevoorschijn en joeg de jongens en meisjes de stuipen op het lijf. Zijn vriend Jan van Aken vond dit zo'n geweldig verhaal dat hij Evert smeekte om het pak te mogen lenen. Op de eerstvolgende zaterdagavond installeerde de schilder zich, verkleed en wel, op het platte dak van zijn magazijn tegenover de schilderswinkel in de Academiestraat. Het was maar even of het eerste groepje jongeren naderde en daar sprong Van Aken in zijn apenpak tevoorschijn. Met het gewenste effect tot gevolg. Maar wat hij niet wist was dat 'vriend' Evert ondertussen de politie had gewaarschuwd dat er een vreemd sujet in apenpak de jeugd lastig viel. De politie - die overigens best door had dat het hier een grap betrof - speelde het spel mee. Het duurde maar even of drie politieauto's kwamen met gillende sirenes en zwaailichten aangescheurd om de Academiestraat te blokkeren. “Daar arresteerden ze een hevig geschrokken en berouwvolle Jan van Aken, die, nog gekleed in zijn apenpak en met de handboeien om, werd afgevoerd.”⁴

Verder worden er evenementen als ‘Os aan het Spit’ en de ‘Aaltjesdagen’ uitgelicht en beschreven. Ook maakt de schrijver een rondje door de binnenstad met horecatijger Koop Maatjes. Dit hoofdstuk levert een redelijk compleet overzicht op van de groeiende rol van de horeca in de beschreven periode.

HARDERWIJKER RONDJES

Bijzonder is het verhaal van de Harderwijker Rondjes. Het is een vrijwel vergeten hoofdstuk, maar dat is niet terecht. De informele huwelijksmarkt van de jaren zestig en zeventig speelde zich niet af op Facebook of Tinder, nee, de jeugd kwam elkaar tegen op straat. Ze liepen rondjes door de binnenstad, de jongens met de klok mee, de meisjes tegen de klok in. Zodoende kwamen beide geslachten elkaar op één avond vaak meerdere keren tegen. Er kwamen voorzichtige gesprekjes op gang, hier en daar zocht een jongenshand een meisjeshand, soms kwam het tot zoenen. Heel wat relaties vinden hier hun oorsprong. In het boek vertelt Harderwijkse Metty Verbrugh: “Ik heb door de nodige rondjes te lopen uiteindelijk mijn man ontmoet. Hij woonde in Garderen. Toen hij hoorde dat het

hier zo leuk was, kwam hij naar Harderwijk. De meeste jongens waren Harderwijkers, maar heel veel jongens uit plaatsen als Putten, Ermelo en Nunspeet wilden dat Harderwijker ritueel graag meemaken. Ik ken er zeker vijf die op die manier een meisje uit Harderwijk hebben leren kennen en daar later mee zijn getrouwd.”³ Bij toeval ontdekte de schrijver het verhaal van de Harderwijker Rondjes. Hij vond het te leuk om te negeren, ook al heeft het niets te maken met het reilen en zeilen van de Harderwijker middenstand. Ook ontdekte hij in de krantenarchieven hoe prominent de rol van ‘Meester Koot’ is geweest. Deze onderwijzer schreef ruim vijftig jaar lang (!) in zijn vrije tijd zijn vingers blauw met het schrijven van stukjes voor het Schilder’s Nieuwsblad. Hij deed alles, van verenigingsnieuws tot sport en politiek. Maar hij besteedde ook veel aandacht aan de middenstand. Voor die middenstand was Meester Koot een bijna onmisbaar doorgeefluik. Als een winkel een metamorfose had ondergaan stond ‘de meester’ op de stoep om daar een verhaal van de maken voor het ‘Schildertje’. Voor zijn vele werk werd Meester Koot in 1973 onderscheiden. Hij kreeg toen de eremedaille in goud in de Orde van Oranje-Nassau uitgereikt. Auteur Harry Schipper wijdt een heel hoofdstuk aan deze plaatselijke journalist.

AALTJESDAGEN

Interessant is de reconstructie van het fenomeen Aaltjesdagen. De naam werd bedacht door Roelof Pot, een ondernemer met een kledingzaak in de Donkerstraat. Doel was om die enorme toe-

ristenstroom die naar het Dolfinarium trok ook te interesseren voor de binnenstad. De middenstanders wilden een graantje meepikken van het succes van het Zeedierenpark. Terwijl er druk gepraat werd over het organiseren van een Aaltjesdag, onderging de boulevard een ingrijpende reconstructie. Het gemeentebestuur was al lang van plan om de uit 1934 stammende, verouderde boulevard een face-lift te geven, maar het geld ontbrak. De toekenning van een forse subsidie van 450.000 gulden in het kader van de Toeristische Recreatieve Overheids Plannen (afgekort TROP) bracht de zaak in een stroomversnelling. In 1982 ging de schop de grond in en werd de oude rijweg langs de stadsmuur omgevormd tot een brede wandelpromenade, aangekleed met bankjes, bomen en bloembakken. De modderige weilanden tussen stadsmuren, Veluwestrand en Dolfinarium werden bestraat. Honderden auto’s konden daar worden geparkeerd. De gemeente wilde de herinrichting groots vieren. Volgens oud-gemeentevorlichter Govert van der Boom leefde toen al de gedachte om, mocht het een succes worden, er een jaarlijks terugkerend evenement van te maken. Allerlei namen passeerden de revue maar de keus viel uiteindelijk op het door Pot bedachte Aaltjesdag. Aaltjesdag moest voortaan jaarlijks op de tweede zaterdag in juni het begin van het toeristenseizoen inluiden. Veel kraampjes, veel oude ambachten, demonstraties visroken, veel visserijprullaria en, voila, Harderwijk had een nieuw evenement. Om er nog wat extra cachet aan te geven werden de deelnemers in historische kledij gestoken. Als afsluiting was er ’s avonds een grote vuurwerkshow. Naar verluidt kwamen daar duizenden mensen op af.

Wat de middenstand heel slim aanpakte is dat in de hele binnenstad een Aaltjesdagschotel werd geserveerd. Prijs: 10 gulden. In alle deelnemende zaken. Toeristen maakten daar massaal gebruik van. Het evenement trok ook landelijk de aandacht. Auteur Schipper meldt dat zowel de TROS als De Telegraaf voor positieve publiciteit zorgden.

Op een gegeven moment nam de bezoekersstroom een zodanig massale vorm aan dat

Johan Kok, één van de initiatiefnemers van Aaltjesdag, is aan de boulevard paling aan het speten.

Een beeld van de zomerbraderie in de jaren tachtig.

burgemeester Jaap van Boeijen de leden van het Aaltjesdagcomité bij zich liet roepen. Volgens Evert Foppen, toen de voorzitter van het Aaltjesdagcomité, zei Van Boeijen dat het comité niet langer de landelijke publiciteit moest zoeken ‘omdat Harderwijk zulke grote aantallen bezoekers niet aan kon.’ Tegelijkertijd echter complimenteerde Van Boeijen de organisatie, omdat ze Harderwijk op een geweldige manier op de kaart hadden gezet.

Al vrij snel na de introductie van Aaltjesdag werd een tweede, jaarlijks terugkerend evenement bedacht. Dat werd de Preuverie, een samentrekking van braderie en proeverij. Ook dit evenement trok veel publiek. De middenstand werkte hard aan de promotie van Harderwijk als gezellige stad. Dat deden ze niet alleen door de journalisten van De Telegraaf te bellen, er werd ook ouderwets geflyerd. Met een kofferbak vol folders gingen leden van de Harderwijkse middenstand de Veluwse campings bij langs om daar de toeristen warm te maken voor een tripje Harderwijk.

BINNENSTAD AUTOVRIJ

Het boek ‘Ondernemen in de binnenstad’ schetst de ontwikkeling van Harderwijk over een periode van dertig jaar. In 1960 reden nog dieseldampen uitbrakende autobussen door het centrum van de stad. Geleidelijk aan werden de bussen en de auto’s uit het stadshart verbannen. De straten veranderden in wandelpromenades

Het is nu moeilijk meer voor te stellen maar vijftig jaar geleden was de Markt een ordinaire parkeerplaats. Rechtsonder de bushalte. De foto is omstreeks 1976 gemaakt.

en de Markt, tot in de jaren zeventig een parkeerplaats, veranderde in een verblijfsplein met veel horecaterrassen.

In diezelfde periode maakten de zelfstandige ondernemers meer en meer plaats voor filialen van de grote winkelketens. Veel bakkers, slagers en groenteboeren moesten de winkeldeuren sluiten, omdat ze de concurrentie met de opkomende supermarkten niet aankonden. Volgens veel geïnterviewde middenstanders kwam deze ontwikkeling de saamhorigheid niet ten goede. De bedrijfsleiders van een filiaalketen konden lang niet altijd meebetalen aan de acties van de winkeliers.

Het boek ‘Ondernemen in de binnenstad’ pretendeert geen volledigheid. Daarvoor is het aantal ondernemers in die dertig jaar te groot. Ook is er sprake van veel dynamiek: zaken die klein beginnen verhuizen na enkele jaren naar een groter pand in een andere straat en vijf of tien jaar later verhuizen ze opnieuw, vaak ook nog met een andere naam. Om deze dynamiek heel exact in beeld te brengen is een te grote klus en het is de vraag of lezers zo’n gedetailleerde weergave op prijs stellen.

Vier jaar lang is auteur Harry Schipper bezig geweest met het boek. Hij is tevreden over het resultaat, maar is opgelucht dat het karwei nu is geklaard. ‘Ondernemen in de binnenstad’ is sinds 1 september verkrijgbaar bij de plaatselijke boekhandel en in de winkel van het Stadsmuseum aan de Donkerstraat. Prijs: 19,95 euro. Het boek maakt onderdeel uit van de Harderwijk Reeks en is het 26^e en laatste deel in die reeks.

VOETNOTEN BIJ HET ARTIKEL

¹ Het gouden hart van de stad, Jos Kunne en Govert van der Boom, pag. 95

² De Stentor, 6 september 2023

³ Ondernemen, pag. 13

⁴ Ondernemen, pag. 88

tekst Anita Raaphorst

Anita Raaphorst is historicus en lid van de redactie van het Vittepraetje.

Afscheid en welkom

De voorzitterswisseling binnen Herderewich

Op de laatst gehouden ledenvergadering vond de voorzitterswisseling plaats: Matty Moggré overhandigde de denkbeeldige voorzittershamer aan Susan Wijngaard. In dit interview kijkt Matty terug op haar periode als voorzitter en blikt Susan vooruit.

HET BEGIN

Matty vertelt: “Ik heb in 2013 afscheid genomen van mijn werk in de informele zorg in Apeldoorn. Daarna ging ik als vrijwilliger voor de voedselbank werken. Ik was wel al lid van Herderewich en ik wilde ook wel iets met die historie. Er stond een advertentie in het blad van Herderewich, waarin vrijwilligers werden gevraagd. Daar heb ik op gereageerd, ik heb toen een tijdje de Kroniek helpen samenstellen. Daarvoor zat ik elke woensdag in het archief. De vraag om voorzitter te worden, kwam een paar keer. Uiteindelijk heb ik ja gezegd.”

VERANDERINGEN

Tegelijkertijd met Matty treden er twee andere bestuursleden aan en het bestuur bestaat dan uit: Matty Moggré (voorzitter), Jan E. Mons

(secretaris), Henk van Till (penningmeester), Marlies van der Heijden-Staats (lid), Theo van der Heijden (lid), Karel Kok (beheerder Vischpoort) en Martijn Pijnenburg (lid). Onder leiding van Matty komen er langzaam veranderingen. De Vischpoort bijvoorbeeld wordt ingericht voor gebruik. “In de Vischpoort stonden allemaal bureaus en kasten die niet open konden. Karel Kok wilde dat wel aanpakken, wat erg fijn was”, aldus Matty. Onder zijn leiding wordt de Vischpoort opengesteld voor publiek en kunnen mensen er gebruik van maken voor bijvoorbeeld een feestje.

Matty wil graag het Vittepraetje hervormen: een nieuw formaat en een iets andere inhoud. Niet iedereen is gelijk enthousiast. Uiteindelijk krijgt het Vittepraetje een nieuw jasje. Nu is het een blad dat veel enthousiaste reacties ontlokt.

WAPENFEITEN

Diverse keren is aan Matty gevraagd wat voor haar de belangrijkste wapenfeiten zijn geweest. Bij de benoeming tot ridder in de orde van Oranje Nassau in 2021 verwoordt Matty het als volgt: “Dat we een prachtige vereniging zijn met veel inzet voor behoud en kennis van de historie van Harderwijk. Een vereniging van leden die veel weten en willen delen. Dat is mijn wapenfeit.” En daar blijft ze nog steeds bij. “We hebben natuurlijk de stichting Joods Erfgoed opgericht, waardoor de kennis van Anton Daniëls gewaarborgd is. De komst van het Historisch Kenniscentrum Harderwijk (HKH) is ook erg belangrijk geweest. En we kregen een cheque op de haringparty; dat geld hebben we gebruikt om de huisstijl te vernieuwen.”

SAMENWERKING

Samenwerking met collega-organisaties staat hoog in Matty's vaandel. Ze legt contact met het Stadsmuseum Harderwijk, de Botterstichting, de Stadsgidsen, stichting Rondeel, het Joods Erfgoed. Ze verwoordt het zelf met de woorden: “Ik zoek naar verbinding.”

Het HKH is het eerste resultaat van samenwerking. “Wij vonden het niet in het belang van de onderzoekers dat de materialen zo verspreid waren. Er stonden boeken bij het Stadsmuseum, bij ons, bij het streekarchief. Uiteindelijk kwam er dus een ruimte in het nieuwe Huis van de Stad. Het zou mooi zijn als het HKH wat meer zichtbaar zou worden. Maar daar wordt aan gewerkt.”

OP DE BRES VOOR HET HISTORISCH ERFGOED

Matty geeft aan dat er in het begin van haar voorzitterschap alleen incidenteel contact was met de gemeente. “Als er iets was, hadden we contact met de desbetreffende wethouder en ambtenaren. De laatste tijd is dat contact frequenter; de omgevingswet en de binnenstadsvisie maakten dat noodzakelijk. Vanuit de doelstelling van Herderewich moeten we natuurlijk steeds aandacht vragen voor het behoud van het historisch erfgoed. Nog steeds worden historische panden onterecht afgebroken.”

AFSCHEID VAN EEN KANJER

*Matty Moggré, een leider pur sang,
u werkte hard voor het historisch belang.
En u bent een doorbijter zonder pardon,
eentje met een kop van gewapend beton.
Vandaag legt u uw functie neer
en oprecht betreuren wij dat zeer.
Bedankt voor uw inzet, expertise en vlotte praatjes;
wat u nalaat is een zak vol met zaadjes.
Nog vele jaren toewensend met heel veel geluk.
Ga ervoor Matty, dan kan het niet stuk...*

Douwe Boersma

Matty vertelt het verhaal van de muur die plotseling verdwenen was. In november 2014 werden bij de graafwerkzaamheden voor de nieuwe havens aan de boulevard onder de bestrating restanten gevonden van oude vestingwerken. Het ging o.a. om een muur die de verbinding was tussen het Bastion en de toren. De opzet was om de restanten zoveel als mogelijk te behouden en zelfs te restaureren. Maar begin september 2017 kon regioarcheoloog Maarten Wispelwey een stuk muur van 4,5 bij 2 meter niet meer terugvinden. Ergens in 2017 moet iemand flink aan het hakken zijn geweest. Matty: “Ik had juist in die tijd een gepland interview met TV Gelderland, dus het item werd daar uitgezonden en de NOS heeft het overgenomen. Het werd dus landelijk nieuws. We moeten in gesprek blijven met de gemeente, zodat men zich bewust wordt van de waarde van het historisch erfgoed.” Ze benadrukt dat er nog te veel van dat erfgoed verdwijnt. “Kijk maar naar de Vischpoort, door het vergrote restaurant Cozy Harbour verdwijnen de zichtlijnen op de poort meer en meer. In de nieuwe binnenstadsvisie wordt helemaal niet gesproken over het beschermen van het erfgoed. Ik blijf nog actief in de werkgroep “Behoud erfgoed”, waaronder de binnenstadsvisie en de nieuwe omgevingswet

vallen. Daar kan ik de stem van Herderewich laten horen.”

Mede dankzij Matty is de vereniging geworden wat ze nu is, een gezonde club mensen met een groeiend aantal leden, een speler en een stem in het Harderwijkse veld op het gebied van het behouden, beschermen en in stand houden van het daar aanwezige materieel en immaterieel erfgoed. Onder leiding van Susan Wijngaard als nieuwe voorzitter kan deze positie nog meer uitgebouwd worden.

SUSAN WIJNGAARD

Susan heeft zin in de nieuwe taak als voorzitter. “Harderwijk is een prachtige stad, het is compact, toegankelijk en verzorgd. Ik zie het belang van het behoud van al het materieel en imma-

terieel erfgoed heel goed. Ik herinner mij Harderwijk van de bezoeken als jong meisje aan mijn zus, die hier haar opleiding deed; de poort, het dolfinarium en het beton met alle auto's, het strandje met de glijbaan. De stad had nog niet die volle glorie die het nu heeft. Toen ik hier in coronatijd kwam wonen, heb ik veel gewandeld door de binnenstad, ook een aantal keer met een stadsgids. Ik heb daardoor zo veel gezien en geleerd. Elke Harderwijker zou zo'n wandeling moeten maken, als je ergens woont, zie je die mooie dingen niet zo gemakkelijk. Daar heb je tijdens je vakantie wel belangstelling voor, maar niet in je eigen stad. Het besef

onder de Harderwijkers van het historisch karakter van Harderwijk zou vergroot moeten worden. Wij kunnen als Herderewich meer bijdragen om al dit moois van de stad zichtbaarder en toegankelijker te maken door bijvoorbeeld veel actiever op social media te zijn, maar ook door meer aansluiting te zoeken bij de culture activiteiten in de stad. De Vischpoort doet nu al mee met o.a. 'Gluren bij de Buren', 'Poppodium' en '24-Hanze'.”

SPEERPUNTEN

Susan komt uit de commerciële sector. Net als Matty vindt zij samenwerking met andere organisaties erg belangrijk. “Ik heb in mijn werk vaak teams aangestuurd, mensen in hun sterkte gezet. Ik heb altijd de samenwerking gezocht. Je hebt verschillende mensen nodig; breng je die samen dan heb je het mooiste resultaat. Die samenwerking met relevante partijen wil ik ook in Harderwijk nastreven.” Susan vindt het belangrijk dat de digitalisering binnen Herderewich een volgende slag maakt. Een omgeving waar alle documenten te vinden zijn, is een van haar idealen.

INTERESSE KWEKEN BIJ JONGEREN

“Als we de volgende generatie zouden kunnen interesseren in de historie, inderdaad met moderne middelen, zou dat fantastisch zijn. Het is een uitdaging om hen erbij te betrekken, hun interesses liggen vaak toch op een ander vlak. Misschien kunnen we met een stukje educatie iets bereiken. Er staat nu bijvoorbeeld een 3D-weergave op YouTube over het schietkamp in Hierden. Zoiets is super leuk. In 2031 vieren we het Hanzejaar en het 800-jarig bestaan van Harderwijk. Misschien kunnen we een dergelijk virtueel spektakel realiseren.”

TOT SLOT

Susan ziet veel kansen bij de vereniging. “Ik heb een tijdje meegelopen met Matty en werd enthousiast van alle mensen die ik bezig zie. Er gebeuren mooie dingen en ik zie potentie voor een volgende stap. Ondanks mijn twijfels in het begin – ik ben geen historicus – denk ik dat ik veel toegevoegde waarde kan hebben”. Afgelopen jaar heeft Susan veel ervaring opgedaan bij het Bottermuseum, waar ze ook werkt als vrijwilliger. In oktober is ze ook daar bestuurslid geworden, wat in het verlengde ligt van haar functie bij Herderewich. Susan heeft nog wel een laatste aanvulling: “Waar ik wel naar op zoek ben, zijn actieve leden die niet meteen in het bestuur of een functie willen, maar ons wel willen helpen bij de klussen die ons te doen staan. Als mensen dat willen: bel mij of mail mij. Mijn gegevens staan op de website”.

tekst Robert Oosterhof

Robert Oosterhof doet onderzoek naar de geschiedenis van de visserij en de botters. Hij is redacteur van Tagrijn, het blad van de Vereniging Botterbehoud.

De geschiedenis van de botter HK 22

In het vorige Vittepraetje (september 2023) wordt aandacht besteed aan de restauratie van de botter HK 22. Terloops komt de historie van dit schip aan de orde, maar daar valt wel wat meer over te vertellen.

MARKEN ROND 1900

Ruim een eeuw geleden telt het eiland Marken een vissersvloot van 170 schepen. Dat zijn voornamelijk grote botters die op de Zuiderzee vissen op haring, ansjovis, paling en bot. De vloot van Harderwijk heeft op dat moment een omvang van 130 vaartuigen. Naast met (veelal) kleinere botters vissen de Harderwiekers ook met een keur aan andere scheepstypen: pluten, haringschuiten, kubboten, punters, etc. Dat zijn kleinere schepen die met een geringe diepgang bij uitstek geschikt waren voor de ondiepe Oostwal van de Zuiderzee.

In 1899 laat de Marker visser Jan Uithuisje een tweetal botters bouwen op de werf van C. de Haas te Monnickendam. Dat worden de MK 131 en MK 63. Met die twee botters vist de familie Uithuisje in span op haring, paling en ansjovis. Als Jan Uithuisje in 1911 weer twee nieuwe botters laat bouwen, wordt de MK 131 verkocht aan de Marker visser Jacob Teerhuis. Het nieuwe visserijnummer wordt MK 108. Naast voor de visserij wordt de botter ook ingezet als koopschuit, een schip dat op zee

vis opkoopt bij vissers en deze vervoert naar de vishandel aan de wal. In 1935 verkoopt Jacob Teerhuis zijn botter aan een andere Marker visser, Dirk Teerhuis. Later koopt Cornelis Teerhuis de botter en krijgt het schip het visserijnummer MK 90.

DE AFSLUITING VAN DE ZUIDERZEE: VAN ZOUT NAAR ZOET

Als in 1918 de Wet op de afsluiting en (gedeeltelijke) droogmaking van de Zuiderzee wordt aangenomen, krijgt het vertrouwen in de toekomst van de visserij een flinke knauw. De nieuwbouw van (houten) visserijschepen komt vrijwel tot stilstand en schippers beperken het onderhoud aan hun schepen tot het strikt noodzakelijke. De feitelijke afsluiting in 1932 betekent het verdwijnen van haring, ansjovis en garnaal die een belangrijke bron van inkomsten voor de vissers vormden. Al geruime tijd voor de afsluiting beëin-

digen veel vissers in Huizen en Marken hun bedrijf. Hun botters komen te koop en veel van deze schepen worden gekocht door vissers in Harderwijk en Elburg. Zo ook de MK 90 die eind 1938 wordt gekocht door de Harderwijker visser Hendrik Petersen, in de plaatselijke wandelgangen vooral ook bekend onder zijn bijnaam 'Pet' of 'Petje'. De botter krijgt nu het visserijnummer HK 22. Waarschijnlijk heeft Hendrik voorheen gevist bij zijn vader Gerrit Petersen Hzn. die een (kleine) botter HK22 bezat. Dat scheepje is begin 1939 verkocht naar Schiermonnikoog, alwaar het onder het visserijnummer SMO 1 met de naam 'Rob' verder werd gebruikt voor de garnalenvisserij en de jacht op zeehonden.

HENDRIK PETERSEN 1903-1985

Hendrik Petersen heeft nog bijna 20 jaar met de botter HK 22 gevist. De eerste jaren na de Tweede Wereldoorlog trekt de visserij aan, er wordt voor 't eerst sinds langere tijd weer redelijk verdiend. Maar dan komen de inpolderingen op gang die het visserijterritoir sterk inperken. Het einde van de visserij op de zeilen nadert. Veel visserlui zijn al eerder gestopt, sommige vissers zijn overigens overgegaan op ijzeren schepen, die veelal op de motor vissen. De laatste houten botters komen te koop. Zij zijn inmiddels meer dan 50 jaar oud en de meeste verkeren niet in beste staat.

De HK 22 wordt in mei 1957 als pleziervaartuig verkocht aan een groep Leidse studenten. Dat gebeurt in die tijd wel meer. Voor een luttel bedrag verwierf je een flink schip waar je voor enige tijd een hoop plezier mee kon beleven. Maar de staat van onderhoud van die schepen was veelal beroerd en ook de schippersvaardigheden van de nieuwe eigenaren lieten nog wel eens te wensen over. In de havens rond het IJsselmeer en bij hun havenmeesters waren deze schepen en hun opvarenden dan ook niet bijster populair. In het genoemde Vittepraetje-artikel worden de herinneringen van de Leidse studenten en hun avonturen met de ex-HK 22 opgehaald. Als eerste daad, na hun aankoop, smeten zij het authentieke antieke vuurduveltje overboord. Bij Muiden belandden zij op de havendam met een flink gat in de boeg als resultaat. Ook wisten zij een rivierkrib te raken, zonder het overigens zelf te merken. Toen het schip vervolgens in Durgerdam werd achtergelaten, zank het langzamerhand af. Zelf dichten de oud-studenten zich, in een terugblik, een belangrijke rol in het behoud van deze botter toe: "Met zeer weinig overdrijving ben ik overtuigd geraakt dat onze generatie studenten een beslissende rol heeft gespeeld in het behoud

van deze unieke vissersschepen van de Zuiderzee....."

HET BEHOUD VAN DE HK 22

Nadat de Leidse studenten een aantal jaren met de botter hebben rondgevaren, wordt het schip gekocht door Bob Meester in Spakenburg, die aldaar een chartervloot exploiteert onder de naam 'Bob's rondvaart'. We belanden dan langzamerhand in de tijd dat het behoud van deze schepen serieus ter hand wordt genomen. In 1968 wordt de Vereniging Botterbehoud opgericht die zich inzet voor het behoud van de originele zeilende vissersvaartuigen van Zuiderzee, IJsselmeer, Waddenzee, Zeeuwse en Zuid-Hollandse stromen. Een aantal leden van het eerste uur van Botterbehoud, zoals Cees Droste, Cees Dreijer en Nol Bruul, hebben als eigenaar van de HK 22 hun steentje aan het behoud van deze botter bijgedragen. Maar uiteindelijk belandt het schip in 1987 in beroerde staat in Wanneperveen. Het is dan erop of eronder: eindigt het schip roemloos of komt er een totale restauratie?

De handschoen wordt opgepakt door Piet Muilwijk, huisarts te Emmen. Samen met zijn maat Theo Kok begint hij aan een vrijwel volledige restauratie die uiteindelijk 7 jaar zal duren. Door hun inspanningen is de botter HK 22 nu voor langere tijd werkelijk behouden. In 2006 wordt de Harderwijker Botterstichting eigenaar van de HK 22. Bij haar berust sindsdien het rentmeesterschap over dit cultureel erfgoed, een rol die haar, gezien de recente restauratie van de botter, goed is toevertrouwd.

Binnenstadsvisie

Het is een lang lopende wens van het gemeentebestuur: een nieuwe Binnenstadsvisie. In december 2022 zijn inwoners en betrokkenen uitgenodigd om hun visie op de binnenstad kenbaar te maken.

Meerdere (bestuurs-)leden hebben die bijeenkomst bezocht. In maart 2023 is een conceptvisie verschenen. Herderewich heeft daarop schriftelijk uitgebreid gereageerd met een zgn. zienswijze. Wij misten aandacht voor het historische karakter. Er wordt nergens over het behoud en de bescherming van het erfgoed gesproken. Het antwoord luidde dat onze opmerkingen voor kennisgeving zijn aangenomen en/of in een later stadium worden meegenomen.

Vervolgens is het concept in de commissievergadering beleid besproken. Daar heeft Herderewich bij monde van Matty ingesproken over het gebrek aan aandacht voor het beschermd stadsgezicht. (Denk aan monumenten, stadsmuur e.a.) Diverse politieke partijen erkenden de opmerkingen en verzochten de wethouder in gesprek te gaan met Herderewich. Wethouder Mazier nodigde ons vrij snel uit. Matty en John hebben het gesprek gevoerd. Het heeft niet geleid tot een aanpassing, helaas. In de raadsvergadering van september is de visie onveranderd vastgesteld. Wel met de duidelijke toezegging van de hele raad dat Herderewich nauw betrokken zal worden bij de uitvoeringsprogramma's. Inmiddels hebben we een eerste uitnodiging voor deelname aan de projectgroep ontvangen.

Onze inspanningen hebben zeker effect gehad. Het historisch erfgoed krijgt aandacht. Maar we zullen moeten blijven strijden voor het behoud ervan.

Dit schept ook verplichtingen. We doen graag een beroep op onze leden om mee te denken in de commissie 'Behoud Erfgoed'. Meld u zich aan bij de voorzitter of secretaris.

De bloemen- en rankendecoratie in de gewelven van de Grote Kerk, foto: Anita Raaphorst.

tekst **Anita Raaphorst en Lamberthe de Jong**

Anita Raaphorst is historicus en redactielid van het Vittepraetje
Lamberthe de Jong is historicus uit Diepenveen/Deventer

Agatha van Deventer

Het lijkt wel of vrouwen nooit een rol hebben gespeeld in de kunst. De scheve verhoudingen bij het beschrijven van vrouwelijke kunstenaars zijn vooral aan het begin van de 19^e eeuw ontstaan. Kunsthistorici gingen er bij het inventariseren vanuit dat kunstenaars over een professioneel atelier moesten beschikken. Vrouwen hadden dat zelden. Wel werkten ze vaak samen met hun mannelijke familieleden. Verschillende musea zijn nu bezig met een inhaalslag dankzij het project 'De andere helft', dat de rol van vrouwen in de kunstwereld onderzoekt. In Harderwijk kennen wij de naam van Agatha van Deventer. Zij is verbonden aan de schilderijen in de Grote Kerk. Er is veel bekend over haar vader, maar wat weten we over haar?

GROTE OF ONZE LIEVE VROUWEKERK

De Grote of Onze Lieve Vrouwekerk te Harderwijk raakt bij de stadsbrand van 1503 zwaar beschadigd. Het duurt jaren voordat de restauratie gereed is en de kerk kan worden ingericht. In 1561 krijgt de schilder Ewolt van Delft (1505/6-1582) de opdracht om de gewelven van

de kerk te beschilderen. Hij heeft hierbij hulp van mogelijk vijf of zes andere schilders, met inbegrip van zijn dochter Agatha. De Bijbelse voorstellingen die Ewolt en zijn collega-schilders aanbrengen, verdwijnen na de Reformatie onder dikke lagen witkalk om er pas bij een restauratie in de periode 1968-1980 weer onder vandaan te komen. Dan ontdekt men ook portretten, zowel van Ewolt, Agatha als van andere medewerkers. Rond 2019 vindt de tweede fase van de restauratie van de gewelfschilderingen plaats door restauratieteam 'Bouwhuis en Journee' en nu zijn de meeste schilderijen weer in volle glorie te bezichtigingen. Helaas geldt dit nog niet voor de figuren; die moeten nog gerestaureerd worden.

AGATHA

Agatha wordt geboren in Deventer, het is niet bekend in welk jaar. Haar vader, Ewolt, is daar in 1533 vanuit Delft komen wonen. Haar moeder Eveze (Eefje) Tonnissen komt uit Raalte. Na een huwelijk van ruim veertig jaar overlijdt haar moeder. Agatha heeft zeker één zus, Eva, maar waarschijnlijk ook twee broers. Die broers helpen

hun vader bij het beschilderen en vergulden van het standbeeld van Keizer Karel V, de teksten en verdere ornamenten op de duistere Brinkpoort in Deventer.

Het gezin woont eerst in een huis bij de Broederkerk. In 1541 is Ewolt in staat om een ruimere woning te kopen en verhuist de familie naar de Grote Overstraat. Het eerste huis houdt hij mogelijk aan als atelier. Over een huwelijk van Agatha is niets bekend, het is aannemelijk dat zij als ongetrouwde vrouw in het ouderlijk huis blijft wonen.

In 1573 is zij in Deventer getuige in een bepaalde zaak, samen met Truide Gertssens, de vrouw die in de laatste levensjaren van Ewolt bij hem inwoonde, waarschijnlijk na het overlijden van zijn vrouw. Ewolt lijkt erg op Agatha gesteld te zijn. In zijn testament van 1581 krijgt zij 'uit oirsacken hem sunderlich dair tho bewegende' al zijn goederen, de beide huizen met de inventaris en ook alle 'rackheit, reitschap', met andere woorden de inventaris van zijn atelier. Helaas overlijdt Agatha in 1581 of 1582. Ewolt wordt in april 1582 ernstig ziek en overlijdt dat jaar. Hij heeft de laatste jaren weinig opdrachten gekregen vanwege de oorlogssituatie en de gevolgen van de Beeldenstorm: vanwege zijn schulden worden beide huizen publiekelijk verkocht.

SCHILDERKUNST

In de 16^e eeuw is het moeilijk voor vrouwelijke kunstenaars om zich te ontwikkelen. Ze mogen geen lid worden van de gilden en krijgen nauwelijks opleiding. De toekomst van vrouwen ligt in het huishouden en het moederschap. Veel van de vrouwelijke kunstenaars uit deze periode zijn dan ook dochters van kunstschilders. Zij krijgen hun training in het atelier van hun vader of moeder. Aangenomen mag worden dat Agatha ook in het atelier van haar vader heeft meegewerkt en daar de schilderkunst heeft geleerd. Er valt een vergelijking te trekken met Mechteld van Lichtenberg toe Boecop (1520-1598) uit Kampen; in haar atelier werken ook twee dochters.

PORTRET IN DE KERKELIJKE GEWELVEN

In het noordtransept van de Grote Kerk, tussen de eerste en tweede travee, is een portret van Agatha aangebracht. Ze draagt op de schildering 'werkkleding': een lange rode gestreepte rok en daar overheen een wit schort. Op haar hoofd draagt zij een klein, strak, opgebold (werk)kapje, dat vrouwen in die tijd droegen. In haar rechterhand houdt zij een rood bloemetje omhoog en met haar linkerhand, met uitgestrekte wijsvinger, wijst zij naar het bloemetje of naar de figuur rechts van haar. Die figuur is Hansken, zoon van Hans van Venlo. Hij is afgebeeld met een troffel en een reilat. Het wijzen van Agatha zou ook een blijk van genegenheid kunnen zijn voor de jonge stukadoor. De tekst onder haar voeten vermeldt dat zij de dochter van de schilder is. Het opschrift luidt: 'Agatha van Deveter Eewolt de Schilder/ Sin Dochter'. Zowel haar kleding als het feit dat zij is afgebeeld wijst erop dat zij heeft meegewerkt bij het schilderwerk. Ze staat tussen allerlei afbeeldingen van mannen die meegewerkt hebben, zoals de kerkmeester, de stukadoors, Meester Ewolt zelf, de steenhouwer en de weeshuismeester. Dat zij een bloem in haar hand houdt, duidt er waarschijnlijk op dat zij de bloemen- en rankendecoratie heeft geschilderd.

Kunstenaars maken in die tijd hun verf meestal zelf. De schilderijen in de Grote Kerk zijn waarschijnlijk met een caseïneverf op een droge kalklaag aangebracht. Caseïne is een dierlijk eiwit in melk en wordt in de schilderkunst toegepast om

Afbeelding van Agatha van Deventer met onderschrift.
Foto: Ruben Schipper. Bron: Stadsmuseum Harderwijk.

De verfspetters op het plein voor de Grote Kerk.

Foto: Ruben Schipper.
Bron: Stadsmuseum Harderwijk.

kleurstof te binden. Door caseïne in kalkwater op te lossen, kunnen kleuren geprepareerd worden die tegen weersinvloeden bestand zijn en daarom bijzonder geschikt zijn om wandschilderingen te maken op droge pleisterkalk.

SLOT

Het is jammer dat er op dit moment niet meer bekend is over Agatha. We kunnen wel fantaseren hoe ze vanuit Deventer naar Harderwijk is gereisd en waar ze verblijft tijdens het werk. Hoe ze elke dag ook de stellingen beklimt om haar aandeel te leveren. Werd ze als gelijke aan haar vader beschouwd? Heeft ze wellicht naast aan de bloemen, ook meegewerkt aan de portretten? We weten het (nog) niet.

VERFSPETTERS

Sinds december 2021 zijn er rode, gele en blauw-groene elementen te zien op de Vischmarkt en bij de Grote Kerk. Het zijn sculpturen van kunstenaar Natasja Bennink; ze zijn onderdeel van de bronzenroute. Het Stadsmuseum laat weten dat het een herinnering is aan de schilderes. Dit personage is gebaseerd op Agatha van Deventer. "De gekleurde vlekken zijn niet zo maar sculpturen. Het was in de 16e eeuw uitzonderlijk dat een vrouw als kunstenaar werkzaam was, laat staan dat haar naam én een portret zijn overgeleverd. De gekleurde bronzen verfspetters op het Kerkplein zijn een knipoog naar de aanwezigheid van deze bijzondere vrouw in Harderwijk."

BRONNEN

- Martina Stein-Wilkeshuis, "Meester Ewolt Deventer, schilder in de zestiende eeuw", in: Overijsselse Historische Bijdragen, 120^e stuk, 2005, pag. 39-59.
- Meta A. Prins-Schimmel, De Grote of Onze Lieve Vrouwekerk te Harderwijk, Zutphen, 2014.
- Steffie Stokvis, De Grote Kerk van Harderwijk met zijn schilderijen, Zutphen, 1993.
- "Vrouwen zijn de grootste onzichtbare groep in de kunst, en het Rijksmuseum wil dat beeld herstellen", in: Trouw d.d. 17 januari 2023.
- <https://www.restauratoren.nl/blog/de-restauratie-van-de-gewelf-schilderingen-van-ewolt-van-delft-uit-1561-in-de-grote-kerk-van-harderwijk/>.
- Jan Ruijne, "Omhoog klimmen naar de schilderijen van Ewolt van Delft", in: Vittepraetje, jrg. 23 (2019), nr. 2, pag. 21-22.
- D. Lekkerkerker, "Kerkschildering uit 1561, Ewolt van Delft 1505/6-1582", in: Heemschut, tijdschrift van de bond Heemschut, 1984, pag. 158-159.
- "Uit de geschiedenis van de dorpskerk te Twello", in: "Kronijck", Mededelingen Oudheidkundige Kring Voorst, jrg. 11, nr. 1, 1988.
- <https://resources.huygens.knaw.nl/vrouwenlexicon/lemmata/data/Lichtenberg>.

tekst Jan Ruijne

Jan Ruijne is journalist en historicus. Hij maakt deel uit van de redactie van het Vittepraetje.

Einde voor Harderwijk Reeks

Stadsmuseum beslist of boekenreeks een doorstart krijgt

Liek Mulder en Ronald Zuidgeest in de tuin van het Stadsmuseum.

Foto: Bram van de Biezen.

'Nooit meer uitgeblust' is de titel van een boek over de vrijwillige brandweer van Harderwijk. Het was 1998 en het was het eerste boek in de zogeheten Harderwijk Reeks. Niemand kon toen bedenken dat er nog 25 titels zouden volgen, allemaal boeken die een facet van de historie van Harderwijk belichten. Maar dit jaar is er een einde gekomen aan de boekenreeks. "Het is aan het Stadsmuseum om te beslissen of er een doorstart komt", zo zegt Liek Mulder, eindredacteur van de 26 delen van de Harderwijk Reeks.

Het is een bont palet aan onderwerpen dat Mulder en zijn compagnon Ronald Zuidgeest achterlaten. Een boek over de historie van het Dolfinarium, over het sanatorium Sonnevand, over het christelijk college Nassau-Veluwe. Maar ook aan ijsclub Vol Moed is een boek gewijd. En niet alleen verenigingen of instituties zijn in boekvorm vereeuwigd, ook een aantal bekende Harderwijkse zaken worden in de spotlights gezet. Bakkerij Wegerif bijvoorbeeld. Of bouwmarkt Marree. Met het boek 'Ondernemen in de binnenstad. Harderwijker middenstanders in de jaren zestig, zeventig en tachtig' wordt de reeks boeken afgesloten. Waren er geen onderwerpen meer? Liek Mulder: "Ach, er is altijd wel een onderwerp te verzinnen. Ik denk bijvoorbeeld aan Harderwijk als vestingstad, over de stadsmuren en hun ontwikkeling." Ronald Zuidgeest: "Het is goed zo.

Natuurlijk valt er altijd wel een onderwerp te verzinnen. Denk aan een bedrijf dat zoveel jaar bestaat of bij het 800 jarig bestaan van Harderwijk. Probleem is dat je in herhalingen gaat vallen. Plus dat door de opkomst van internet er minder belangstelling is voor dit soort boeken."

HOE HET BEGON

Het begon allemaal dertig jaar geleden. Liek: "In Harderwijk werd in de jaren tachtig en negentig wel eens wat gepubliceerd op historisch gebied. Maar het was niet gestroomlijnd, er zat geen richting in, het was niet gecoördineerd. Samen met Walter Lodewijks, destijds directeur van het Stadsmuseum, en Ronald Zuidgeest, beheerder van boekhandel Repro7000, hebben we toen de Harderwijk Reeks bedacht. Ik was zelf toen net benoemd tot regent van het Burger Weeshuis en het bestuur van het weeshuis was bereid ons initiatief financieel te steunen. Op 2 oktober 1995 is een convenant opgesteld tussen het Stadsmuseum, de Vrienden van het Museum en het Burger Weeshuis. Dat was het begin van de Harderwijk Reeks." De taakverdeling was van meet af aan duidelijk. Walter Lodewijks regelde de financiën, Ronald Zuidgeest behartigde de commerciële kant en Liek Mulder was eindredacteur.

De boeken zijn in eigen beheer uitgegeven. Daar kleefte een risico aan, want als meerdere boeken floppen wordt het moeilijk om geld voor een volgende titel bijeen te schrapen. Maar zover kwam het niet. In zijn totaliteit is de Harderwijk Reeks een commercieel succes. Liek schrijft dat voor een groot deel toe aan het vakmanschap van boekhandelaar Ronald. Mulder: "Ronald beschikt over een groot netwerk, een goede kennis van de markt en weet welke titels goed vallen en welke niet. Dat was heel waardevol."

De meeste boeken zijn in een oplage van 500 stuks verschenen. Dat is niet veel voor een stad van bijna 50.000 inwoners. Mulder heeft daar wel een verklaring voor. “Harderwijkers zijn geen boekenkopers. Dat heeft te maken met de samenstelling van de bevolking. Harderwijk is een stad van passanten, er is maar een hele kleine kern van echte Harderwikers. Daartoe behoren bijvoorbeeld de oud-visers, maar dat zijn weer niet de kopers van boeken.”

BESTE BOEK

Wat vinden ze het beste boek dat ze hebben uitgegeven? Liek: “Voor mij is dat ‘Markant’. Dat is echt een bijzonder boek. Veel auteurs hebben hier ‘om niet’ aan meegedaan. Het boek bevat vijftig portretten van markante Harderwijkers en Hierdenaren en prachtige illustraties van Cas Hofstee. Jos Kunne deed de coördinatie. Het boek kijkt af van al onze andere uitgaven.” Ronald: “De uitgave waar ik het meest trots op ben is de uitgave ‘Verrassend Harderwijk’ van Wim Timmers. Het idee was om de auteur als het ware boven Harderwijk te plaatsen en met een beschouwende blik naar beneden laten kijken en vertellen wat er in de loop der tijd is veranderd”. Een belangrijk verschil tussen de twee boeken is dat ‘Markant’ commercieel gezien een flop werd, terwijl ‘Verrassend Harderwijk’ twee herdrukken beleefde.

Eigenlijk hadden Mulder en Zuidgeest drie, vier jaar geleden hun activiteiten willen beëindigen. Maar de research voor het laatste boek over de middenstand van Harderwijk (zie elders in dit nummer) bleek een tijdrovende klus te zijn voor auteur Harry Schipper. Het boek beleefde op 1 september zijn vuurdoop in de kantine van het Stadsmuseum. Het eerste exemplaar werd uitgereikt aan Johan van der Sluis, oud-voorzitter van de winkeliersvereniging.

STANDAARDWERK

Het geld dat overblijft gaat naar een ambitieus project, een nieuw standaardwerk over de historie van Harderwijk. Dat nieuwe boek moet de opvolger worden van het in 1998 verschenen boek ‘Geschiedenis van Harderwijk’ (Boom Pers, diverse auteurs, eindredactie J. Folkerts). Dit geldt tot dusver als het meest prestigieuze geschiedenisboek over de stad. Mulder is ervan overtuigd dat het project van de grond komt. “Maar het is een intensief project, het eindresultaat verwacht ik pas over een jaar of drie te zien.” De reden om nu te stoppen -Ronald zei het al – is dat ze niet in herhalingen willen vallen. Liek voegt daaraan toe: “We zijn wat ouder geworden, we werken bijna dertig jaar met elkaar. Dan weet je dat je een keer moet stoppen om bedrijfsblindheid te voorkomen. Het is een natuurlijk einde. We dragen de reeks over aan het museum. Het is aan de museumdirectie om te beslissen of ze een doorstart willen maken. Dat is niet aan ons.”

Liek Mulder was tientallen jaren als docent geschiedenis verbonden aan het Christelijk College Nassau-Veluwe. In zijn vrije tijd geeft hij lezingen en colleges. Naast de eindredactie van de 26 boeken uit de Harderwijk Reeks, schreef hij ook nog eens 49 boeken. Mulder was bestuurslid bij het Stadsmuseum en regent van het Burger Weeshuis. Binnenkort hoopt hij zijn 50e boek af te ronden. Verder heeft Liek Mulder zitting in het comité dat het nieuwe standaardwerk over Harderwijk hoopt te realiseren.

Ronald Zuidgeest was boek-en kantoor-boekhandelaar. Hij zou vijf jaar bedrijfsleider zijn bij Repro7000. Dat werden circa 35 jaren (‘Het is wat uit de hand gelopen’, zoals hij zelf, met veel gevoel voor understatement, zegt). Voor zijn ‘Reprotijd’ werkte Ronald bij een uitgeverij. Hij werkte in de verkoop en was ondersteunend lid van de redactie. Tijdens zijn laatste werkzame jaren begeleidde hij nieuwe franchisenemers bij de Bruna organisatie. Ronald was onder meer bestuurslid bij het Stadsmuseum.

Naomi Ramaker is één van de jonge Harderwijkse dichters die figuren in het boek ‘Dichter in de klas. Harderwijker poëzie van jonge en minder jonge stadsdichters’. Uitgegeven in 2016.

We weten niet meer anders of postcodes zijn noodzakelijk en onmisbaar. De toevoeging van een cijfer/lettercombinatie aan elk Nederlands adres, bijna een halve eeuw geleden, verliep in de gemeente Harderwijk bepaald niet zonder problemen. De plaatsaanduiding ‘Hierden’ werd namelijk aanvankelijk geschrapt, met instemming van het gemeentebestuur nog wel. Hierden voelde zich van de kaart geveegd. Het voedde een jarenlang wantrouwen van de Hierdense gemeenschap jegens de gemeente. Daar ook liggen de wortels van de politieke partij Gemeentebelang. Het verklaart ook waarom de protestantse kerk Het Visnet in de Harderwijkse woonwijk Frankrijk tot op vandaag ressorteert onder de Dorpskerk in Hierden. Een bijzondere geschiedenis.

Postcodes werden aanzet tot een zelfbewust Hierden

In Nederland worden de postcodes in 1977 ingevoerd. Elk adres wordt gekoppeld aan een code van vier cijfers en twee letters. Vergeleken met andere landen zijn de Nederlandse postcodes opvallend specifiek; terwijl elders soms een heel dorp dezelfde postcode kan hebben, omvat elke Nederlandse postcode hooguit 25 adressen. Postcodes blijken achteraf dermate handig dat ze tegenwoordig ook worden gebruikt voor heel andere dan postale doelen, identificatie bijvoorbeeld (‘Mag ik even uw postcode en huisnummer?’).

De voorbereidingen beginnen in 1971, een monsterklus. De PTT, in die tijd de nationale postdienst, maakt van de invoering meteen gebruik om het omvangrijke scala aan formele en informele adres- en plaatsaanduidingen op te schonen. Zo stelt ‘Tante Pos’ het gemeentebestuur van Harderwijk in 1976 voor, onder meer de buurt- en streekaanduidingen

Tonsel, Frankrijk en Duinen te schrappen. Burgemeester en wethouders keuren dat goed, waarmee op post alleen nog de plaatsaanduiding ‘Harderwijk’ komt te staan, ook op post voor Hierden.

In 1977 worden de postcodes van kracht. In vuistdikke postcodeboeken, die ruim zijn verspreid, kan men de verplicht geworden postcode bij een adres opzoeken. Het onvoorziene gevolg van de goedkeuring is wel, dat in het boek geen apart hoofdstuk Hierden voorkomt. Hierdense postcodes moeten worden opgezocht onder de plaatsnaam Harderwijk. Dit leidt direct tot groot ongenoegen, Hierden voelt zich van de kaart geveegd, opgeslokt door Harderwijk. Gemeenteraadsleden stellen vragen. (Schilder’s Nieuwsblad 17-10-1977)

In diezelfde periode overvalt ook het bestuur van de Provincie Gelderland de Hierdense gemeenschap. Het

publiceert het Streekplan Veluwe. Hierin stelt 'Arnhem' voor om de Veluwe groen te houden door de woningbouw grotendeels te concentreren in de drie grotere Veluwe steden Apeldoorn, Ede en Harderwijk. Voor de gemeente Harderwijk betekent dit een forse woningbouwopgave: 5.000 woningen, die de Provincie gebouwd wil zien in het open agrarische gebied Frankrijk, tussen de kernen van Harderwijk en Hierden. Hierden staat op zijn kop, vormt de Actiegroep Frankrijk, publiceert het manifest 'Handen af van Hierden' en trekt ten strijde tegen het stadhuis. (Ook dat nog: het nieuwe raadhuis aan de haven zal geen gemeentehuis meer heten, maar stadhuis)

De rapen zijn helemaal gaar nadat blijkt, dat de telefoon-dienst van de PTT in de jaarlijkse Telefoongids eigenmachtig eveneens de vermelding Hierden heeft afschaft. Grote druk van gemeenteraad en samenleving noopt het college tot actie richting PTT. Met succes: vanaf 1978 staat Hierden weer als afzonderlijk hoofdstuk in het telefoonboek vermeld. In 1982 keert 'Hierden' ook in het postcodestelsel als erkende woonplaats terug, met de codes 3848 en 3849.

Intussen zijn burgemeester en wethouders ook weinig gelukkig met de bouwtaak die de Provincie hen toedient. Eind maart 1977 verspreidt de gemeente huis-aan-huis een inspraakkrant. Daarin stelt het college voor, de groeitaak te beperken tot 'slechts' 2.500 of 4.000 woningen, de burgerij mag kiezen. Wel in het agrarische en eendengebied Frankrijk. Voor Hierden is de maat nu meer dan vol. Nu verbreed

tot Belangengroep Hierden keert de actiegroep zich in de raad en de pers krachtig tegen elke aantasting van het buitengebied. 'Frankrijk houwen, in de polder bouwen' wordt de slogan.

De onverwacht heftige oppositie vanuit Hierden is zo sterk geworden, dat het college weinig anders kan dan compromissen sluiten. Na jarenlange intensieve inspraakprocedures en felle raadsdebatten eindigt het inspraakproces in oktober 1979 in een (unaniem) raadsbesluit om de woningbouw te verdelen over 1500 woningen in Frankrijk en 2500 in het gebied Drielanden. Ook andere concessies doet het college. Het erkent de eigenheid van Hierden en belooft die te bewaren. Dit betekent dat een eventuele school (de latere basisschool De Bron) en kerk (het huidige Visnet) in de wijk Frankrijk zullen worden gegund aan Hierden. Voor de kerk is dat anno 2023 nog zo, het Visnet ressorteert onder de Hervormde dorpskerk van Hierden. De Bron en de dorpschool van Hierden zijn in 2016 gefuseerd met de Harderwijkse Vereniging voor Christelijk Onderwijs.

De kwestie van de postcodes krijgt onverwacht nog een staartje. Wanneer in de wijk Frankrijk in 1995 de eerste woningen worden betrokken, blijken deze door de PTT de postcode '3849... Hierden' toegekend te hebben gekregen. Grote kans dus dat een bezoeker die bekenden in Frankrijk wil opzoeken naar Hierden-dorp rijdt.

Dit misverstand blijkt terug te voeren op eerdere besluiten in kwestie van de postcodes. In overleg namelijk tussen gemeente en PTT over herstel van de plaatsnaam heeft de gemeente de grens tussen 'Harderwijk' en 'Hierden' strak langs de dan in aanleg zijnde nieuwe rondweg 313 getrokken, de huidige N302. Daarmee willen B&W de Hierdense samenleving na alle commotie maximale ruimte geven en erkennen dat het buitengebied Frankrijk tot de invloedssfeer van Hierden behoort. De PTT heeft daaruit geconcludeerd dat de nieuwe woonwijk Frankrijk dus onder Hierden valt. Na signalen van de eerste bewoners van de nieuwe wijk wordt dit probleem snel opgelost, postcode 3847 ligt weer in 'Harderwijk'.

Na alle kwesties laat Hierden zich niet meer wegdrücken. Het dorp dat altijd voorbeeldig zijn eigen zaakjes oploste, begrijpt dat veel belangrijke besluiten worden genomen in de politieke organen van de gemeente. De Belangengroep Hierden wordt in 1990 uitgebouwd tot de politieke partij Gemeentebelang Harderwijk-Hierden, die zich tot de dag van vandaag in de gemeenteraad laat horen.

Dankzij deze sponsors is het mogelijk een mooi blad uit te geven:

Wim Buitenhuis	Aankoop & verkoop Verkeersweg 5 3842 LD Harderwijk (0341) 41 64 26	eenmerkmetief.nl gewoonten.nl
Manolo Berrenchina Scheiduslaan 44 3843 CT Harderwijk 0341 - 421308	Nobelstraat 28 3846 CG Harderwijk (0341) 41 76 17	Bos en Vrijhof AANNEMERSBEDRIJF Snippendalseweg 8 Hierden (0341) 41 35 32
Lorentzstraat 5e 3846 AV Harderwijk (0341) 46 01 75	DRIS van den BERG Stephensonstraat 2 Harderwijk (0341) 42 37 23	Jan E. Mons Vrijwillig OV-ambassadeur Privé contactgegevens T 0341 42 04 20
UNIT4 BEDRIJFS SOFTWARE	JOHANNES KOK EN ZONEN Restaurant & Viswinkel Strandboulevard Oost 8 3841 AB Harderwijk 0341 - 419888	STICHTING HERBOUW LUTTEKEPOORT
Marketing&Communicatie Rabbistraat 5-3 3841 CR Harderwijk +31 341 451 147 / +31 653 881 999 www.viacommunio.com viacommunio@outlook.com	Gert van Lunteren Assurantiën BV Stationsplein 126 3844 KR Harderwijk 0341-421921 www.gertvanlunteren.nl	CATERING VANDENBERG Het concept voor elk feest!! Marconistraat 1 3846 AR Harderwijk (0341) 46 04 04
	furniture, Chinese and Japanese porcelain, copper, clocks, paintings DOORHOF ANTIQUAIRS Schapenhoek 7,12-14 3841 BM Harderwijk Tel. +31 341-42 10 15	Meeuwisse Travel reiscreaties wereld aan reizen vanuit huis Email: meeuwissetravel@reiscreaties.nl Telefoon: 06 55 33 11 37 Website: meeuwissetravel.reiscreaties.nl
	Beleef de natuur ! Ga mee op zoek naar vogels en vlinders. Fotografeer plantjes en insecten. Steek je handen uit de mouwen op de hei. Dat kan bij de KNNV natuurvereniging Kijk op noordwestveluwe.knnv.nl/agenda of er iets voor je bij zit.	Sennema TAXATIE EXPERTISE De Wittenhagen 1-3 3843 GE Harderwijk T 0341 - 43 01 10 E info@sennema.com

Word voor minimaal € 50,00 sponsor van ons Vittepraetje.
Wij vermelden u op de website (met link) en in ons blad.
Mailen kan ook: info@herderewich.nl

- Word voor minimaal € 19,50 lid van Herderewich.
- Een lidmaatschap loopt per kalenderjaar.
 - Een lidmaatschap is persoonlijk.
 - Een tweede lid per gezin betaalt € 10,00, maar ontvangt dan geen extra blad.
 - Mensen die na 1 juli lid worden, betalen € 10,00.
 - Vier keer per jaar verschijnt er een Vittepraetje.
 - Leden die het blad per post ontvangen, betalen de portokosten.
 - De minimale contributie € 19,50, te voldoen voor 1 mei.

Zie verder www.herderewich.nl

Standwerkers uit heel Nederland mochten graag naar Harderwijk komen, er kwam altijd veel volk af op de braderieën.

Vittepraetje

De naam van ons kwartaalblad 'Vittepraetje' is een taalkundige vrijheid, gebaseerd op 'vitte' en 'praetje'.

Een 'vitte' was de naam van een handelskolonie in Scandinavië tijdens de late middeleeuwen. De Harderwijkse koggen voeren in de Hanzetijd onder andere naar Scandinavië. Op de zuidpunt van het Deense eiland Schonen had Harderwijk een eigen vitte, een stuk land met pakhuizen, winkels, kramen en werkplaatsen voor kooplieden en ambachtslieden. Ze woonden en werkten daar. Op de vitte golden dezelfde wetten en regels als in Harderwijk. Een vitte was dus een plaats uit de historie en ver weg van de stad Harderwijk.

Een 'praetje' is een kort gesprek over alledaagse dingen, of een korte verhandeling of lezing. Kooplieden en ambachtslieden op de vitte waren soms maanden van huis en konden in de winter vaak niet uitvaren voor de thuisreis. Tijdens hun verblijf daar moesten de kooplieden zich zien te vermaken en dat deden zij onder andere met het vertellen van verhalen. Ook na terugkomst in Harderwijk waren de sterke verhalen niet van de lucht.